

BARTINLI ŞAİR HASAN BAYRI'NIN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Emre GÜL*

ÖZ

Hasan Bayrı (1914-1990) Bartın'ın yetiştirdiği önemli şairlerden birisidir. Şiir yazmaya ilkökulda başlayan Bayrı, hayatı boyunca yazmaya devam etmiş ve "Bu Ne Sevgi Ah" şiirinin bestelenmesiyle ün kazanmıştır. Şiirlerini halk edebiyatı ve tasavvuf etkisiyle kaleme alan Bayrı, hayatının son yıllarında *Bu Ne Sevgi Ah* (1980), *Yollar Niçin Bitmiyor* (1981), *Hiç mi Gülmeyecek* (1981) adlı üç şiir kitabı yayımlamıştır.

Günümüzde Bartın Belediyesi tarafından adına şiir ödülü verilen ve özellikle Bartın'ın edebî birikiminde önemli bir yeri olan Bayrı'nın hayatı ve sanatı hakkında derli toplu bir çalışma yapılmamıştır. Makalemizde özellikle Bayrı'nın yakınlarıyla yaptığımız görüşmelerden elde ettiğimiz bilgiler ışığında hayatını kısaca ortaya koyduktan sonra "Bu Ne Sevgi Ah" etrafında gelişen edebî kişiliğini ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Hasan Bayrı, Bartın, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Bu Ne Sevgi Ah.

LIFE AND LITERARY PERSONALITY OF POET HASAN BAYRI FROM BARTIN

ABSTRACT

Hasan Bayrı (1914-1990) is one of the important poets raised by Bartın. He started writing poems in primary school and continued to write all his life and he became famous for composed his poem "Bu Ne Sevgi Ah". Bayrı wrote his poems under the influence of folk literature and mysticism. He published three poetry books in the last years of his life: *Bu Ne Sevgi Ah* (1980), *Yollar Niçin Bitmiyor* (1981), *Hiç mi Gülmeyecek* (1981).

Today, Bartın Municipality giving a poetry award to his name and has an important place in Bartın's literary accumulation. However, there has not been a tidy study of Bayrı's life and art. In this article, we will put forward his life especially in the light of the information obtained from our interviews with Bayrı's relatives. After then, ee will examine the literary personality that develops around "Bu Ne Sevgi Ah".

Keywords: Hasan Bayrı, Bartın, Republican Era Turkish poetry, Bu Ne Sevgi Ah.

1. Hayatı

Hasan Bayrı, 24 Nisan 1914 günü Bartın'ın bugün Hendekyanı olarak bilinen ancak o tarihlerde adı Orta Mahalle olan semtinde, iki katlı bir ahşap evde, mütevazı bir ailenin iki çocuğundan biri olarak dünyaya gelmiştir. Ailesinin soyu çok eskiden Malatya'dan Bartın'a göçen Kerimoğulları'na dayanmaktadır. Hasan Bayrı'nın babası Çanakkale Savaşı'nda yer almış ve şehit düşmüştür.¹

Şiirle ilk teması beş-altı yaşlarında babaannesinin ona Yunus Emre ilahileri okumasıyla olmuştur. İlkokul eğitimini aldığı Kırtepe Mektebi'nin de Hasan Bayrı'nın şiir serüveninde önemli bir yeri olmuştur. Burada hocası Ömer Kadri Bey tarafından şiire kabiliyeti keşfedilmiş ve hocası tarafından şiir yazması teşvik edilmiştir. Okuldaki başarısından dolayı dönemin Bartın'ın köklü ve zengin ailelerinden biri olan İnceoğulları tarafından ilgi görmüş ve ailenin talebiyle tezgâhtar

* Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 4. sınıf öğrencisi. ORCID: 0000-0003-2519-2005.

¹ 03/09/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın oğlu Aydın Bayrı ile İstanbul Teknotel'de yapılan görüşme.

olarak yanlarında çalışmaya başlamıştır. İnceoğulları'nın yanında orta düzeyde Fransızca öğrenmiştir. En son eğitimini İnceoğullarının yanında almıştır. Burada birçok meziyet kazanan Bayrı, daha sonra Bartın çarşısında Kasaplararası mevkiinde tuhafiye dükkânı açmıştır. Bu dükkân zamanla şehrin edebiyat ve sanata meraklı kişilerinin uğrak noktası olmuş adeta bir edebi muhit haline gelmiştir.

1936 yılında eşi Ayşe Hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten Gönül, Sevgi ve Aydın adında üç çocuğu dünyaya gelmiştir. Tanıyanlar tarafından naif, hassas ve düşünceli bir insan olarak nitelendirilen Bayrı, bunu çocuklarının isimleri noktasında da hayata geçirmeye çalışmıştır. Üç kız evladı olduğu takdirde isimlerini Gönül, Sevgi, Diler şeklinde koymayı düşünmüştür ancak üçüncü çocuğunun erkek olarak doğmasıyla başta Diler ismini oğluna vermeyi düşünmüş olsa da bundan vazgeçerek oğluna Aydın ismini vermiştir.²

Bayrı, 1948 yılında *Bartın* gazetesinde yazmaya başlamıştır. 1932 yılında Atatürk tarafından kurulan ve 1952 yılına kadar faaliyetlerini sürdüren Bartın Halkevi'nde müdürlük yapmıştır. Burada görev yaptığı süre içerisinde tiyatro ve musiki faaliyetlerine daha yoğun mesai harcamış, piyesler yazmıştır; ancak bunlarla ilgili bilgiye ulaşılamamıştır. Bunların yanında suflörlük ve tiyatro rejisörlüğü yapmıştır.

1948'de *Bartın* gazetesinde başlayan edebî faaliyetine ömrü boyunca devam etmiş ve bunun yanında *Bu Ne Sevgi Ah* (1980), *Yollar Niçin Bitmiyor* (1981), *Hiç mi Gülmeyecek* (1981) adlı üç şiir kitabı yayımlamıştır. Hasan Bayrı 19 Mayıs 1990 tarihinde beyin kanaması nedeniyle vefat etmiştir.

2. Edebî Kişiliği

*"Beş-altı yaşında iken babaannemin beni kucağına alıp okuduğu ninnilerle (Yunus Emre'nin) şiirlerini ruhuma sindirmişim."*³ diyerek şiirle nasıl tanıştığını ifade eden Bayrı'yı anlama noktasında, bu söz oldukça ehemmiyetlidir. Çünkü o da Anadolu Türk şiirinin öncüsü olan mutasavvıf ve şair Yunus Emre çizgisinde şiirlerini tasavvufî neşve ile kaleme almıştır. Halk edebiyatı ve Klasik Türk edebiyatının önemli bir geleneği olan mahlas geleneğini devam ettirmiş, yanıp kül olup Allah'a ulaşma düşüncesinden dolayı "Kül" mahlasını kullanmıştır.

İlkokul öğretmeni olan Ömer Kadri Bey, onun şiir konusundaki istidadını görmüş ve ona şiir yazmasını tavsiye etmiştir. Bu konuyla ilgili heyecanını ve anısını, yazılarını yayımladığı *Bartın* gazetesinde şöyle ifade etmiştir:

"Bir derste hocamız:

-Çocuklar! Sizden, Kıraat kitabınızdaki şu şiiri yarın istiyorum, bu gece iyice ezberleyin, dedi. Ertesi günü 'Size dün ezberlemenizi istediğim şiiri ezberleyenleriniz parmak kaldırsın' deyince ben kalktım ve parmak kaldırdım. Rahmetli Hocam 'Yine mi sen!' diye iltifatla 'Oku bakalım' dedi. Şiiri okudum. Okudum ama yarısına gelince başladım ağlamağa. Hocam, 'Ağlama, devam et' dedi. (...)

Hocamız pek çok duygulanmış olacak ki, 17 arkadaşlık sınıfa şöyle seslendi: 'Yarınki dersimizde hepinizden bir şiir istiyorum. Bu gece yazın, yarın getirin bana okuyun' emrini verdi. Ertesi günü, Tabiat Bilgisi dersimize gelen Hocamız Ömer Kadri Bey, 'Hanginiz dün gece şiir yazdınız?! dediği vakit hiç birimizden ses çıkmayınca, bana hitaben 'Küçük Hasan, sende

² 23/04/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın kızı Gönül Suna Pir ve damadı Hasan Pir ile Bartın Yalı mevkiindeki evlerinde yapılan görüşme.

³ Hasan Bayrı, *Bu Ne Sevgi Ah*, Apraz Matbaacılık Tesisleri, İstanbul 1980, arka kapak yazısından.

mi yazmadın?' dedi. Ben 'Muallim Bey yazdım, fakat iyi olmadı' dedim. 'Oku! Oku' deyince beğenmediğim şiiri okudum.

*Her tarafım bembeyaz,
Neredesin güzel yaz?
Gel! Ne olursun biraz;
Yiyelim, vişne kiraz...*

'Yanıma gel, yanıma gel' diye beni oturduğu kürsünün önüne istedi. 'Bana bak küçük Hasan, sen bundan sonra devamlı olarak şiir yazacaksın! anladın mı? Haydi git otur yerine' demişti. Hocamın emirlerinden dışarı çıkılır mı hiç!..."⁴

Şiirle münasebetinin bu şekilde geliştiğini ifade etmesinin yanında onun edebî zevkini oluşturan en önemli unsurlar, bulunduğu ve oluşturduğu edebiyat mahfilleri olmuştur. İnceoğulları'nın yanında tezgâhtarlık yaptıktan sonra kendi tuhafiyesini açmış, burası kısa zaman içinde tüm Bartın'ın sanat ve edebiyata ilgi duyan, özellikle de yüksek kesim insanların ilgi odağı olmuştur. Ayrıca her ay İstanbul'a tuhafiyeye dükkânına malzeme almak için gitmiş, burada üç veya dört gün zaman geçirip özellikle o dönemde adeta ticaretin kalbinin attığı yer olarak ifade edilen Sultanhamam'dan sabahları alışveriş yapıp akşamları ise dönemin sanatçılarının uğrak mekânı olan gazinolarda, lokantalarda zaman geçirerek başta ünlü hiciv ustası Neyzen Tevfik, bestekâr Selahattin Pınar, halk müziği sanatçısı Şemsettin Yastıman, Ali Nihat Tarlan, M. Fuad Köprülü gibi birçok önemli şahsiyetle dostluk kurmuştur.

İstanbul'da Bayrı'nın önemli şahsiyetlerle bu kadar kolay dostluk kurabilmesinin başlıca nedeni Yemenici Nuri Focan tarafından bestelenen ve Abdullah Yüce tarafından söylenen "Bu Ne Sevgi Ah" adlı şiirinin o dönemde çok büyük revaçta olmasıdır:

*"Bu ne sevgi ah! Bu ne ıstırap,
Zavallı kalbim, ne kadar harap;
Nasîbim olsun, bir yudum şarap,
Sun da içeyim, nermin elinden.*

*Al şu kadehi, yaşla doldurma,
Düşürme yeter, gönlümü gama;
Gurubun rengi, vurmada cama,
Ver mezesini, tatlı dilinden.*

*Bahtım sarılmış, simsiyah tüle,
Nemli gözlerle, yalvardım güle;
Uzak kalırsan, bana acele,
Selâmlar gönder, seher yelinden..."⁵*

"Bu Ne Sevgi Ah" Bayrı'nın çok sevdiği, dört yıl nişanlı kaldığı Şaziye Hanım'dan ayrılması üzerine, ayrılığın ıstırapıyla yazılmıştır. Bayrı, şiiri bir içki meclisinde okumuş, arkadaşı Nuri

⁴ Selahattin Çilsüleymanoğlu, *Bartın Halk Kültürü*, Cilt III, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1996, s.1412-1413.

⁵ Hasan Bayrı, *Bu Ne Sevgi Ah*, Apraz Matbaacılık Tesisleri, İstanbul 1980, s. 7

Focan tarafından orada bestelenmiştir. Bestelendikten sonra büyük ilgi duyulan bu şiir, Amasra yakınlarında bulunan Pelikan Deniz Üssü'nün komutanına kadar gitmiştir. Komutan bir gün Bayrı'nın yanına gelip *"Hasan Bey bizim birlikte bir er var sesi çok güzel. Bu çocuğa konserde akşam bir şarkı söyletsek"* demiştir. Bunun üzerine *"Bu Ne Sevgi Ah"* bahse konu er Abdullah Yüce'ye ezberletilmiş ve akşamki konserde şarkının çok beğenilmesi üzerine Yüce, şarkıyı defalarca söylemiştir.⁶

Abdullah Yüce, terhis olduktan sonra İstanbul Odeon Plak'ta bu şarkıyı plak yaptırmıştır. Şarkının güftesinin Hasan Bayrı'ya ait olmasına rağmen Yüce, plağın güfte kısmına kendi ismini yazdırmıştır.⁷ Bu plak o dönem çok tutmuş ve Yüce, plaktan ciddi anlamda para kazanmıştır. Hatta Yüce, bu şarkıdan kazandığı parayla İstanbul Yeniköy'de bir villa almış, villanın kapısına bir sol anahtarı ve *"Bu Ne Sevgi Ah"* adlı şarkının notalarını yazdırmıştır.⁸

Ününü bu şarkıyla kazanan Abdullah Yüce, dönemin çeşitli yayın organlarında bu şarkının kendine ait olduğunu devamlı olarak dile getirmiş, bunun üzerine şarkının güftesinin ona ait olmadığını bilenler Bayrı'ya Yüce'yi mahkemeye vermesi için telkinlerde bulunmuşlardır. Bayrı, başlarda bunu istemese de sonrasında Abdullah Yüce'yi mahkemeye vermiş, karar Bayrı lehine sonuçlanacakken mahkemede *"Benim şarkımı söylemiş ve tüm Türkiye'ye sevdirmiş, vazgeçmesem o yalancı diye anılacak"*⁹ diyerek vazgeçmiştir.

Bu konudaki tevazusunu Hasan Bayrı, torunlarıyla aralarında geçen bir diyalogda açıkça ortaya koymuştur:

*"Kardeşimle dedemin dükkânında oturuyoruz. Bu arada radyoda 'Bu Ne Sevgi Ah!' çalmaya başlıyor. Dedem büyük bir keyifle şarkıyı dinliyor. Şarkıdan sonra işte bildiğiniz 'bestesi güftesi Abdullah Yüce'ye ait olan bu eser..' falan diye klasik konuşma başlıyor. Kardeşim kızgınlık içinde 'Dede, bu hırsız senin şarkını çaldı dede, yine yalan söylüyorlar' diyor. Dedem 'Ne var ki bunda' diyor. Kardeşim 'Ama kimse bilmiyor gerçeği, kimse bilmiyor onun senin şarkın olduğunu' diye devam ediyor kaşlarını çatıp, dedem gülümseyerek 'Ben biliyorum ya yavrucuğum' diyor."*¹⁰

İlerleyen zamanlarda Abdullah Yüce, güftenin Hasan Bayrı'ya ait olduğunu sık sık dile getirmeye başlamıştır. Bir gün Bartın Emek Sineması'nda beraber sahneye çıkmışlar ve Yüce, bu şarkının sözlerinin Bayrı'ya ait olduğunu açıklamıştır. Ayrıca Hasan Bayrı ve oğlu Aydın Bayrı'yı, Yeniköy'deki villasına davet etmiş, kapıdaki notaları göstererek bu notalar sayesinde değer bulunduğunu söylemiştir.

Hasan Bayrı'nın *"Bu Ne Sevgi Ah"*la ilgili duygularını kendi el yazısıyla yazdığı metinde şu şekilde ifade etmiştir:

"Bu Ne Sevgi Ah hiçbir suretle edebî bilgiye müstenit olmayıp, sadece derunumda, bir an bile sönmek bilmeyen gerçek bir sevginin kıvılcımlarıdır."

⁶ 03/09/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın oğlu Aydın Bayrı ile İstanbul Teknotel'de yapılan görüşme.

⁷ 06/09/2019 tarihinde Müçteba Şivet ile Bartın'da yapılan görüşme.

⁸ 03/09/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın oğlu Aydın Bayrı ile İstanbul Teknotel'de yapılan görüşme.

⁹ Pınar Pir, "Hasan Bayrı'nın ve Abdullah Yüce'nin Bu Ne Sevgi Ah'dan Dolayı Mahkemelik Olması", http://yoganolari.blogspot.com/2014/07/bu-ne-sevgi-ah_20.html (e.t. 15/10/2019).

¹⁰ Pir, a.g.y.

Zaman zaman, aşkın ilahî yönden esen sert rüzgârı, bu kıvılcımları kâh alevlendiriyor, kâh bir yanardağ gibi kükretip lavlarını virane kalbime akıtarak beni yakıp kavuruyor (kül) ediyor.

İşte bu dehşetli yangını ifade etmekten kelimelerim maalesef acizdir.

Bu sebepten, kusurlarımın hoş görürlükle karşılanmasını, okumak lütfunu gösteren kıymetli şiir sevenlerden bilhassa rica ederim...”¹¹

Çok naif bir kişiliğe sahip olan Bayrı'nın naifliği giyimine de yansımış, hayatı boyunca sadece beyaz gömlek giymiştir. Şiir dışında resim ve musiki ile ilgilenmiş ve yağlı boya resimler yapmıştır. Bu resimleri dileyen herkese hediye etmiştir. Musiki ile yakından ilgilenmiş, keman çalmıştır. Okumayı çok seven Bayrı akşamları ikişer saat kitap okumuştur. Şiiri hayatının mihenk taşı haline getiren Bayrı eserlerinde pek çok kişiye ithafen şiir yazmıştır. Onun şiirlerinden pek çok şarkı bestelenmiştir. Bunlardan en önemlileri “Yollar Niçin Bitmiyor”, “Hiç mi Gülmeyecek”, “Bu Ne Sevgi Ah”, “Yine Bugün Dertli Gönlüm”dür.

3. Sonuç

Hasan Bayrı, çocukluk yıllarında babaanesinin ona kucağında Yunus Emre'den söylediği ilahilerle ilk şiir zevkini tatmıştır. Daha sonra Kırtepe Mektebi ve İnceoğulları'nın yanında eğitimini tamamlamıştır. Kendi tuhafiye dükkânını açan Bayrı'nın dükkânı kısa zaman ilgi odağı olmuş âdeta şiire ilgi duyanların uğrak mekânı olmuştur. İş dolayısıyla İstanbul'da ziyaretlerde bulunmuş, burada dönemin önemli sanatçıları ve ileri gelenleriyle münasebetler kurmuştur. Bu hayat çizgisi içerisinde “Bu Ne Sevgi Ah” şiiri ile ün kazanmış ve üç şiir kitabı yayımlamıştır.

Her sene Bartın Belediyesi tarafından adına şiir yarışması düzenlenmekte olup bu yarışmalara ilgi her geçen gün daha da artmaktadır. En son Bartın Belediyesi 23. Kitap Fuarı etkinlikleri kapsamında düzenlenen 22. Hasan Bayrı Şiir Yarışması yapılmış, ödüller 25 Ekim 2019 tarihinde düzenlenen Hasan Bayrı Anma Gecesi'nde verilmiştir.

KAYNAKLAR

BAYRI, Hasan, *Bu Ne Sevgi Ah*, Apraz Matbaacılık Tesisleri, İstanbul 1980.

ÇİLSÜLEYMANOĞLU, Süleyman, *Bartın Halk Kültürü*, Cilt III, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1996.

PİR, Pınar, “Hasan Bayrı'nın ve Abdullah Yüce'nin Bu Ne Sevgi Ah'dan Dolayı Mahkemelik Olması” http://yoganolari.blogspot.com/2014/07/bu-ne-sevgi-ah_20.html (e.t. 15/10/2019).

23/04/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın kızı Gönül Suna Pir ve damadı Hasan Pir ile Bartın Yalı mevkiindeki evlerinde yapılan görüşme.

03/09/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın oğlu Aydın Bayrı ile İstanbul Teknotel'de yapılan görüşme.

06/09/2019 tarihinde Müçteba Şivet ile Bartın'da yapılan görüşme.

¹¹ 03/09/2019 tarihinde Hasan Bayrı'nın oğlu Aydın Bayrı ile yaptığımız görüşmede görme imkanı bulduğumuz Hasan Bayrı'nın yayımlanmamış el yazısı metni.

